

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/7718,Otwarcie-wystawy-Wasza-Solidarnosc-nasza-wolnosc-Reakcja-emigracji-polskiej-i-sw.html>
07.04.2026, 06:13

Otwarcie wystawy „Wasza Solidarność - nasza wolność. Reakcja emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego” - Zamość, 5 stycznia 2012

5 stycznia o godz. 14.00 na Rynku Solnym w Zamościu została uroczystie otwarta wystawa „Wasza Solidarność - nasza wolność. Reakcja emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego”, przygotowana w 30. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego.

„Solidarność”, pierwszy od zakończenia II wojny światowej niezależny ruch związkowy. Ze względu na powstały klimat społeczny często mówiło się o karnawale »Solidarności«. Już to wieloznaczne sformułowanie mówiło, że w Polsce zachodzą ogromne zmiany. Nie przeoczyli ich także aktorzy zewnętrzni - i ci na Zachodzie, i ci na Wschodzie. Niezadowolenie władzy nie wróżyło uczestnikom karnawału niczego dobrego, ale póki co można było cieszyć się namiastką wolności.

Stan wojenny, wprowadzony 13 grudnia 1981 r., brutalnie przerwał tę atmosferę. Jego ogłoszenie przyjęto boleśnie nie tylko w kraju, ale również poza jego granicami. Na Zachodzie pozostała rzesza ludzi związanych z »Solidarnością«, którym nagle odcięto drogę powrotną. Poza granicami kraju przebywało ok. 160 tys. obywateli PRL, którzy tym samym znaleźli się w sytuacji przymusowej emigracji - powrót do kraju nie wchodził w grę. Ważnym miejscem stał się Wiedeń, gdzie docierały jeszcze ostatnie pociągi z Polski, których pasażerowie zdawali gorące relacje z tego, jak wygląda sytuacja. W samej Austrii powstały przejściowe obozy dla uchodźców, którzy sukcesywnie rozjeżdżali się po świecie powiększając szeregi emigracji polskiej przede wszystkim we Włoszech, w USA czy Australii. Na Zachodzie mieszkali też emigranci, którzy przybyli tam dużo wcześniej, jeszcze w czasach II wojny czy w późniejszych falach, jak ta po 1968 roku. Dla nich wszystkich działalność opozycji w kraju niosła nadzieję zmian. Stan wojenny nadzieję tę niweczył.

(ze wstępu do wystawy)

Biuro Edukacji Publicznej, Instytut Pamięci Narodowej, Oddział w Lublinie we współpracy z Biblioteką Polską w Londynie, Europejskim Centrum Solidarności, Instytutem Józefa Piłsudskiego w Ameryce

Scenariusz: Agnieszka Jaczyńska, Sławomir Łukasiewicz

Współpraca: Magdalena Heruday-Kiełczewska

Koncepcja plastyczna: Magdalena Śladecka

Materiały pochodzą ze zbiorów:

Archiwum CFDT, Francja
Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”
Archiwum Ośrodka KARTA
Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji
Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Monachium
Biblioteki Polskiej w Londynie
Europejskiego Centrum Solidarności
Instytutu Piłsudskiego w Nowym Jorku
Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie
Marka Garzdeckiego
Ireny Lasoty
Adama Kiernika
Wiktora Moszczyńskiego

Wykorzystano także fragmenty filmu „Polacy w Wiktorii”, Puma Media 2006, scenariusz i reżyseria ks. Wiesław Słowik.

Wystawie towarzyszą: program telewizyjny „Let Poland be Poland”, wyprodukowany dla USIA przez Passeta Productions; fragmenty zapisu dźwiękowego gali „Noël pour Solidarność”; audycje Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa z Archiwum Polskiego Radia.

Podziękowania za pomoc w zgromadzeniu potrzebnych materiałów kierujemy pod adresem: Seweryna Blumsztajna, Mirosława Chojeckiego, Małgorzaty Chomy-Jusińskiej, Sławomira Czarlewskiego, Wojciecha Delugi, Stanisława Flisa, Marcina Frybesa, Marka Garzdeckiego, Pawła Golaka, Piotra Jeglińskiego, ks. Infułata Stanisława Jeża, Adama Kiernika, Jadwigi Kowalskiej, Jacka Krawczyka, Ireny Lasoty, Waldemara Listowskiego, Juliusza Łukasiewicza, Marka Łukasiewicza, Katarzyny Marek, Barbary Małoszewskiej, Beaty Milewskiej, Wiktora Moszczyńskiego, Krzysztofa Pszenickiego, Eugeniusza Smolara, Marioli Szaleniec, Magdy Szkuty, Kasi Wawrzykowskiej, Krystyny Vinaver, Agaty Witerskiej, Katarzyny Ziętał. Przy tworzeniu scenariusza najważniejsze były publikacje Marcina Frybesa, Idesbalda Goddeerisa, Magdaleny Heruday-Kiełczewskiej i Patryka Pleskota.